

LR Seimo Švietimo ir mokslo komitetui
Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministrei

TĖVUS VIENIJANČIŲ IR JUOS ATSTOVAUJANČIŲ ORGANIZACIJŲ IR MOKYKLŲ BENDRUOMENIŲ REZOLIUCIJA IR KREIPIMASIS

2021-06-17

Jau trisdešimtus metus niekaip nesibaigianti taip vadinama švietimo reforma ir vėl įkaitais daro vaikus. Akivaizdu, jog ugdymo turinio atnaujinimas ir mokyklų tinklo pertvarka virto biurokratinio kėdžių stumdymu ir eiliniu lėšų įsisavinimu. Vadybinė nekompetencija, pasireišianti aiškios ir tvirtos strategijos dėl bendrojo ugdymo programų atnaujinimo neturėjimu, vienašališkai, nesikonsultuojant su socialiniais partneriais priimamais sprendimais dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių nustatymo, tėvus atstovaujančių organizacijų neįtraukimas į ugdymo turinio atnaujinimą, jų nuomonės negirdėjimas ir ignoravimas, galiausiai, suinteresuotų valdžios asmenų interesai - supriešino mokytojus ir ugdymo specialistus, kaimo mokyklas ir miesto mokyklas, alternatyvaus ugdymo vykdytojus ir valstybinio švietimo sistemos dalyvius, tėvus ir valstybę, atstovaujamą švietimo ministerijos, o dėl viso to ir vėl kentės paprasti moksleiviai.

Reikia priminti, kad septynioliktosios LR Vyriausybės pradėtas pradinio, pagrindinio ir vidurinio bendrųjų programų ugdymo turinio atnaujinimo procesas nekėlė sau uždavinio iš esmės performatuoti bendrojo ugdymo sistemos, revizuoti bendrųjų programų turinio, o juo labiau - įgyvendinti savo pobūdžiu revoliucinę mokyklų tinklo pertvarką. Priešingai, vykdant švietimo sistemos pertvarką buvo kviečiama vadovautis nuoseklumo principu.¹

Pagal LR Švietimo, sporto ir mokslo ministro 2019 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. V-1317 patvirtintas Bendrųjų programų atnaujinimo gaires buvo numatyta perrašyti bendrojo ugdymo programas kompetencijų pagrindu, t.y. pereiti nuo pedagoginės sistemos, paremtos žinių, gebėjimų (įgūdžių) ir vertybių įgijimu prie kompetencijų modelių grįstų ugdymosi rezultatų. Tai reiškia, kad ugdymo turinys turėjo būti keičiamas tik tiek, kiek yra reikalinga jį orientuoti į tam tikrų kompetencijų

---

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos 2016 m. gruodžio 13 d. LR Seimo nutarimu Nr. XIII-82, 126.1. punktas numatė siekti, kad rengiant bendrojo ugdymo programas, vadovėlius ir metodines priemones, būtų įgyvendinti žvalgomieji projektai, kad bendrojo ugdymo sistemai būtų pateiktos išbandytos ir pasiteisinusios naujovės;

įgijimą.² Tačiau prisidengiant bendrųjų programų perrašymu kompetencijų pagrindu, buvo iškreiptas ir kai kurių programų turinys arba jame nebeliko svarbių dedamųjų. Čia ypač nukentėjo Sveikatos, lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai programa (SLURŠ), kurioje, socialinio emocinio ugdymo sąskaita nebeliko rengimo šeimai dalies, o lytiškumo ugdymas, atsietas nuo rengimo šeimai tikslo, įgijo lytinio švietimo bruožų. Tokiu būdu iš pradinio ir pagrindinio ugdymo sistemos iš esmės buvo eliminuota rengimo šeimai dimensija, nors tai numato Šeimos stiprinimo įstatymas ir visa eilė valstybės strateginių dokumentų.

Didžiąja dalimi taip nutiko todėl, kad įgyvendinant ugdymo turinio atnaujinimą buvo nesilaikoma LR Švietimo įstatymo 4 str. numatyto imperatyvo, kad ugdymo programų turinys turi būti formuojamas ne kompetencijoms, bet švietimo tikslams įgyvendinti, taip ignoruojant LR Švietimo įstatyme įtvirtintus švietimo sistemos tikslus - išugdyti savarankišką, atsakingą, kūrybingą, dorą, pilietišką asmenybę, o ne vien darbo rinkos dalyvį, gebantį atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma (LR Švietimo įstatymo 2 str. 7. p.).

Įgyvendinant ugdymo turinio atnaujinimą, rengiant Bendrųjų ugdymo programų turinio atnaujinimo gaires, o jų pagrindu - atnaujinant programas, tėvų organizacijos nedalyvavo, nors pagal LR Švietimo įstatymą, tėvai yra lygiaverčiai švietimo sistemos dalyviai, turintys teisę dalyvauti tiek formuojant ugdymo turinį, tiek jį įgyvendinant.³ Ypatingai tai svarbu lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai srityje: Pagal LR įstatymus, pagrindiniai vaikų ugdytojai yra jų tėvai, LR Konstitucija numato, kad tėvai turi teisę ugdyti vaikus pagal savo įsitikinimus⁴, tuo tikslu parinkti jiems priimtinausias ugdymo formas⁵, jie turi pirmumo teisę parenkant vaikams ugdymo turinį.⁶ Remiantis šia nuostata SLURŠ programoje buvo suformuluotas mokyklos ir šeimos (tėvų, globėjų, rūpintojų) bendradarbiavimo

---

² Gairės nustatė bendrųjų programų pokyčių sritis, apimančias tikslus, ugdymosi rezultatus (kompetencijas), mokymosi turinį ir mokinių pasiekimų vertinimo kaitą (3 p.), ir tokius ugdymo turinio kaitos strateginius uždavinius: parengti į kompetencijų plėtotę orientuotas Bendrąsias programas, siekti užtikrinti tinkamus mokymo ir mokymosi išteklius, tobulinti mokinių mokymosi pasiekimų vertinimo sistemą (16 p.)

³ Bendrųjų programų atnaujinimo gairių 24 punkte yra teigiama, jog „Lietuvos pedagogų asociacijos ir kitos suinteresuotos organizacijos, teikusios rekomendacijas dėl Bendrųjų programų atnaujinimo, pasiūlė...“, tačiau rengiant bendrųjų programų turinio atnaujinimo gaires tėvų organizacijos teikti pasiūlymus nebuvo kviestos.

⁴ LR Konstitucijos 26 str. 5 d. „Tėvai ir globėjai nevaržomi rūpinasi vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus“

⁵ LR šeimos stiprinimo įstatymo 3 str. 8 p. Pagrindiniai šeimos stiprinimo įgyvendinimo principai yra šie: <...> tėvų teisės ugdyti vaikus pagal savo įsitikinimus -tėvai ir globėjai rūpinasi vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu, renka jų ugdymo formą pagal savo įsitikinimus, jeigu tai neprieštaruoja teisėtiems vaiko interesams LR šeimos stiprinimo įstatymas;

⁶ 1948 m. JTO Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 26 str. 3 d.: „Tėvai turi pirmumo teisę parinkti savo vaikams mokymą.“

principas⁷, išreikštas nuostata, kad sveikatai ir šeimai svarbios vertybinės nuostatos kuriamos bendromis tėvų ir mokyklos pastangomis.⁸ SLURŠ programą turinčioje pakeisti gyvenimo įgūdžių programoje analogiško principo nėra. Priešingai, programa remiasi nuostata, jog sėkmingam programos įgyvendinimui lytiškumo ugdymo srityje pakanka pasitelkti edukologinio išsilavinimo neturinčius visuomenės sveikatos priežiūros specialistus, o jos įgyvendinimas nesiejamas su tėvams svarbių vertybinių nuostatų ugdymu, nors lytiškumo ugdymas ir rengimas šeimai tiesiogiai susijęs su išimtinė tėvų kompetencija ugdyti vaikus pagal savo įsitikinimus, kaip tai numato tiek LR Konstitucijos 38 str. 5 d., tiek Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 1 papildomo protokolo (pakeisto 11 protokolu) 2 str.⁹

Prasidėjusi Covid-19 pandemija sudavė skaudų smūgį LR Švietimo sistemos stabilumui, o LR Vyriausybės jai suvaldyti pasiūlytos ir švietimo sistemoje pritaikytos priemonės (mokymasis nuotoliniu būdu, privalomas mokinių testavimas ir vakcinacija) pakirto didžiosios dalies tėvų pasitikėjimą švietimo sistema, o kai kuriuos net nuteikė prieš. Tokioje situacijoje yra būtina stiprinti visuomenės solidarumą, atsisakant nebūtinų reformų, o būtinas diegiant kiek įmanoma nuosaikiau.

Taip pat abejotina, ar Tūkstantmečio mokyklų projektas, rinkiminis vienos partijos pažadas, yra pamatuotas, tinkamas ir vienintelis būdas spręsti 2020 m. rugsėjo 14 d. Valstybinio audito ataskaitoje "Ar pokyčiai švietime lemia geresnius mokinių pasiekimus" įvardytas švietimo veiksmingumo (našumo) ir ugdymo pasiekimų netolygumų problemas. Bet kokiu atveju, mokyklų tinklo pertvarka turi būti atliekama sistemiškai derinant LR Švietimo įstatymo 28 str. 3 d. numatytus švietimo teikėjų tinklo pertvarkos principus,¹⁰ laikantis LR Švietimo įstatymo 28 str. 8 d. nustatytos pareigos nustatant mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisykles, atsižvelgti į mokyklų bendruomenių nuomonę, bei vykdant LR Švietimo įstatymo 28 str. 5 d. nustatytą prievolę

---

⁷ Programos įgyvendinimas grindžiamas mokyklos bendruomenės sutarimu ir sutelktu darbu: įvairių ugdymo sričių mokytojų ir kitų ugdymo specialistų bendradarbiavimu, bendromis mokyklos ir šeimos (tėvų, globėjų, rūpintojų) pastangomis, taip pat nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) ir sveikatos priežiūros įstaigų dalyvavimu, neprieštaraujančiu Programos nuostatomis. (SLURŠ, 5 p.)

⁸ 19. Įgyvendinant Programą laikomasi šių ugdymo gairių ir nuostatų: 19.1. sveikatai ir šeimai svarbios vertybinės nuostatos kuriamos tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokytojų žodžiais ir veiksmais, tėvų (globėjų, rūpintojų), mokinių tarpusavio, mokinių ir mokytojų bei tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokytojo tarpusavio santykiais, mokyklos aplinka ir etosu, visuomenės kultūra;

⁹ Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Protokolo Nr. 1 iš dalies pakeisto Protokolu Nr. 11 (1952), 2 str. Teisė į mokslą: "Niekam neturi būti atimta teisė į mokslą. Valstybė, rūpindamasi švietimu ir mokymu, įsipareigoja gerbti tėvų teisę parinkti savo vaikams švietimą ir mokymą pagal savo religinius ir filosofinius įsitikinimus."

¹⁰ 3. Švietimo teikėjų tinklas kuriamas: 1) plėtojant švietimo programų ir švietimo įvairovę; 2) koordinuojant teikiamas švietimo programas; 3) steigiant, reorganizuojant, likviduojant, pertvarkant mokyklas ir atliekant jų struktūros pertvarką.

konsultuotis su gyventojais ar jų grupėmis, kad būtų apgintas viešasis interesas.¹¹ Inicijuojant reformą, neatsižvelgta į faktą, jog Valstybės kontrolė audito išvadose savo rekomendacijas dėl mokyklų tinklo pertvarkos grindė remdamasi išimtinai valstybinių ir tik didelių privačių mokyklų veiksmingumo ir ugdymo kokybės lyginamąja analize. Mažų nevalstybinių mokyklų vykdomos veiklos kokybė, kaip ir indėlis švietimo sistemoje, užtikrinant įvairovę, prieinamumą ir įtrauktį, darbą su specialią poreikių turinčiais vaikais ir vaikais, iškrentančiais iš tradicinio švietimo sistemos, liko nepamatuotas. Ministerijos siūlomos drąstiškos ir visiems vienodos žaidimo taisyklės lems, kad mažos nevalstybinės mokyklos liks už švietimo borto, tai kaip tik lems švietimo įvairovės sumažėjimą ir sąlygos alternatyviojo ugdymo sistemos susitraukimą, nors nevalstybinės mokyklos yra tokie patys švietimo sistemos teikėjai, kaip ir valstybinės mokyklos (LR Švietimo įstatymo 34 str. 1 d.)

Todėl konstatuotina, kad tokios reformos neatitinka nei geriausių vaikų interesų, nei įstatymuose suformuluotų valstybės politikos ir švietimo prioritetų, todėl privalo būti nedelsiant stabdomos.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, mes, tėvus atstovaujančios organizacijos, o taip pat žemiau išvardintos mokyklų bendruomenės, reikalaujame:

- kad vykdant ugdymo turinio atnaujinimą būtų laikomasi LR Švietimo įstatymo 4 str. numatyto imperatyvo ugdymo programų turinį formuoti pagal Švietimo įstatymo tikslus, siekiant išugdyti savarankišką, atsakingą, kūrybingą, dorą, pilietišką asmenybę;

- kad būtų atliktas visuomeninis (nepriklausomas) parengtų bendrojo programų įvertinimas, o pačios programos į bendrojo ugdymo sistemą būtų įdiegtos tik išbandytos atliekant žvalgomuosius projektus;

- kad būtų užtikrintas realus tėvų ir mokyklos bendruomenės įtraukimas į bendrojo ugdymo programų atnaujinimą ir mokyklų tinklo pertvarką, esat poreikiui ir/ar tėvus atstovaujančias organizacijas įtraukiant į konkrečios programos rengimo darbo grupę;

- kad švietimo sistemos optimizavimas atitiktų Švietimo įstatyme numatytus mokyklų tinklo pertvarkos principus, būtų paisoma mokyklų bendruomenių nuomonės formuojant mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisykles, o įgyvendinant "Tūkstantmečio

---

¹¹ 5. Kuriant valstybinių ir savivaldybių mokyklų tinklą teisės aktų nustatyta tvarka, turi būti konsultuojamasi su gyventojais ar jų grupėmis, kad būtų apgintas viešasis interesas.

mokyklų" projektą būtų įgyvendinta LR Švietimo įstatymo 28 str. 5 d. nustatyta prievolė konsultuotis su gyventojais ar jų grupėmis, kad būtų apgintas viešasis interesas.

- kad būtų užtikrintas tinkamas lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai inkorporavimas į naujai rengiamą Gyvenimo įgūdžių programą, laikantis LR Švietimo, sporto ir mokslo ministro 2019 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. V-1317 patvirtintų Bendrųjų programų atnaujinimo gairių 49 p., bei LR Seimo Švietimo ir mokslo komiteto 2021 m. kovo 17 d. priimto protokolinio nutarimo, pagal kurį naujai rengiamos programos pagrindu yra su visais socialiniais partneriais suderinta sveikatos, lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai programa;

- kad rengiant, o vėliau ir įgyvendinant Gyvenimo įgūdžių programą, būtų išlaikytas mokyklos ir šeimos (tėvų, globėjų, rūpintojų) bendradarbiavimo principas, išreikštas nuostata, kad sveikatai ir šeimai svarbios vertybinės nuostatos kuriamos bendromis tėvų ir mokyklos pastangomis, ir kad šis principas būtų įtrauktas ir į LR Švietimo įstatymą, kaip konkreti konstitucinės tėvų teisės auginti vaikus pagal savo dorovinius įsitikinimus išraiška;

- kad rengiant Gyvenimo įgūdžių programą, lytiškumo ugdymas ir rengimas šeimai dalis joje būtų išskirta į atskirą dalį (paprogramę), kurioje būtų aiškiai ir išsamiai suformuluoti lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai principai ir tikslai, atitinkantys LR Šeimos stiprinimo įstatyme ir valstybės strateginiuose dokumentuose numatytą darnios šeimos stiprinimo tikslą, išsamiai išdėstytas lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai turinys, taip pat numatyta, kad šią programos dalį pagal ministerijos patvirtintą metodiką dėstys lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai specialistai;¹²

- kad būtų nutrauktas bet kokios formos privalomo pobūdžio vaikų testavimas ir nebūtų įvestas jokių amžiaus grupių vaikų skiepijimas kaip būtina ar leidimą suteikianti sąlyga moksleiviams ugdytis įprastu ir geriausią vaiko interesą atitinkančiu kontaktiniu būdu.

Rezoliuciją pasirašo:

Lietuvos tėvų forumas

Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija

Laisvos visuomenės institutas

Rengimo šeimai asociacija

Ugdymosi šeimoje asociacija

Lietuvos istorijos mokytojų asociacija

---

¹² Rengimo šeimai specialistais gali būti dorinio ugdymo mokytojai, 2016 m. patvirtinus SLURŠ programą pagal ją įgiję papildomą kvalifikaciją lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai srityje arba šeimotyro specialistai, baigę VDU universitetą ir įgiję edukologijos mokslų magistro laipsnį